

Література:

1. Грицай Ю. В. (2015). Складові, що визначають сутність поняття «молодь»: сучасні підходи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. Вип. 15 (1). С. 132-135.
2. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» із змінами від 23.03.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>
3. Карнаух А. (2005) Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні. Політичний менеджмент. – № 4 (13). С. 63-69
4. Нечипоренко С. В. (2011) Молодіжна сімейна політика в Україні : монографія. Умань: Н70 Видавець «Сочінський» 217 с.

References:

1. Gritsay Yu. V. (2015). SkladovI, scho viznachayut sutnIst ponyattya «molod» : suchasni pIdhodi. Naukoviy vIisnik MIzhnarodnogo gumanItarnogo unIversitetu. SerIya : YurisprudentsIya. Vip. 15(1). S. 132-135.
2. Zakon UkraYini «Pro spriyannya sotsIalnomu stanovlennyyu ta rozvitku molodi v UkraYinI» Iz zmInami vId 23.03.2004
3. Karnauh A. (2005) Problemi molodIzhnoYi polItiki v suchasniY UkraYinI. PolItichniy menedzhment. – # 4 (13). С. 63-69.
4. Nechiporenko S. V. (2011) MolodIzhna slmeyna polItika v UkraYinI : monografIya. Uman: N70 Vidavets «SochInskiy» 217 s.

УДК 37.378

Ірина Олексіївна Данченко,

док. пед. наук, доцент, професор кафедри ЮНЕСКО

«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін

Державний біотехнологічний університет, Харків

Валентина Олександрівна Тюріна

док. пед. наук, професор,

професор кафедри соціології та психології,

Харківський національний університет внутрішніх справ

**ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК БАГАТОРІВНЕВА СИСТЕМА
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Iryna Danchenko

Doctor of pedagogical sciences, associate professor, professor of the UNESCO
department

"Philosophy of human communication" and social and humanitarian disciplines

State Biotechnological University, Kharkiv

Valentina Tyurina

Doctor of pedagogical sciences, professor,

Professor of the Department of Sociology and Psychology

Kharkiv National University of Internal Affairs

**EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A MULTI-LEVEL SYSTEM FOR
FORMING PERSONAL AND PROFESSIONAL COMPETENCES OF
STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Анотація. В статті досліджено зміст та специфіку поняття освітнього середовища як системи, визначеного його сутність та особливості формування особистісних та професійних компетенцій здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: освітнє середовище, освітній процес, формування особистісних та професійних компетентностей, принципи розбудови освітнього середовища.

Abstract. The article examines the content and specifics of the concept of educational environment as a system, its essence and peculiarities of formation of

personal and professional competences of students of higher education are determined.

Keywords: educational environment, educational process, formation of personal and professional competences, principles of building an educational environment.

Сьогодні перед сучасними закладами вищої освіти стоять нові виклики, зумовлені, насамперед, глобальною трансформацією освіти та освітніми реформами в Україні.

Серед ключових компонентів, з яких складається формула освіти майбутнього, є: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві та сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання здобувачів освіти, освітян, батьків .

Важливість розв'язання проблеми створення освітнього середовища сьогодні зумовлена необхідністю його цілісного оновлення і приведення у відповідність до загальних трансформаційних змін, які відбуваються в суспільстві.

Законом України «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти України в XXI столітті, іншими нормативними документами визначені провідні цілі та завдання розвитку національної системи освіти, яка має відповідати соціальному замовленню та потребам особистості.

Зміни, що входять у сучасне життя, повинні бути сигналом для відповідної адаптації системи навчання та виховання студентів. У Законі України «Про освіту» зазначено, що «...метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству,

збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [1].

Навчання та виховання як єдиний безупинний процес та означає, що головним завданням діяльності вищого навчального закладу є не тільки підготовка висококваліфікованих спеціалістів, а й формування особистості студентів з гармонійно поєднаними професійними, морально-естетичними, психологічними якостями.

У підсумку суспільство наповнюється спеціалістами з високими професійними і моральними якостями, а з найкращих випускників формується еліта суспільства.

Зазначені завдання повинні вирішуватись одночасно, провідну роль при цьому відіграє висока кваліфікація, моральне обличчя та авторитет педагогічного працівника. У процесі виконання людиною своєї професійної діяльності цінуються не тільки його професійні знання, вміння, але також його професійні та особистісні якості.

Слушною видається думка С.Мелікової, що підготовка висококваліфікованих кадрів, спроможних конкурувати на ринку праці, які володіють знаннями, уміннями, навичками у своїй галузі, спроможні здійснювати самостійно здобуття необхідної інформації, поповнювати знання та застосовувати їх у сучасних реаліях – все це завдання, що постають перед вищою освітою XXI століття [3].

Освітнє середовище – це система соціальних зав'язків і відношень у галузі освіти, це місце перетину діяльності всіх учасників освітнього процесу, де забезпечується використання та активізація їхнього творчого потенціалу. Воно характеризується обсягом освітніх послуг, їхньою якістю, інтенсивністю освітньої інформації і функціонує на принципах взаємодії різних освітніх систем, народжених певною культурою.

Об'єднуючи суб'єктивний та об'єктивний погляди на «освітнє середовище», можна стверджувати: освітнє середовище – це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів й суб'єктів, які впливають на формування учня, на його творчий, професійний та особистісний розвиток, сприяють становленню взаємодій та особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій в освітньому процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності здобувача освіти в вищому навчальному закладі та поза його межами.

Провідні тенденції світової освіти пов'язані з ідеєю створення освітнього середовища, що сприяє самореалізації кожного студента. Це передусім проектування Дослідницьких Підтримуючих Навколишніх Середовищ (Study Support Environments – SSEs) замість «навчальних систем» або «навчаючих навколишніх середовищ» («instruction alsys tems» чи «learningenvironments»), які дозволяють створити «місце для дослідження у світі навчання» [4].

Перелічимо конструктивні принципи ICON проекту (ICON - An Interpretation Construction Approach to Constructivist Design) [XXV], що претендують на основні принципи НОП: спостереження; побудова інтерпретацій; контекстуалізація; пізнавальне студентство; співпраця; множинність інтерпретацій; множинність маніфестацій. Перелічені принципи є адаптацією пропозицій різних дослідників, але принцип зосередження навчального процесу на справжніх артефактах є унікальним.

Взаємодія особистості й середовища характеризується багаторівневістю та складними взаємозв'язками, тому ефективний і повноцінний розвиток особистості у вищому навчальному закладі відбувається через залучення студентів до активної, динамічної, спрямованої на певний результат індивідуальної та самостійної інтелектуально-творчої праці. Сучасне освітнє середовище створює неповторне індивідуалізоване та персоналізоване враження, де у кожного є можливість відшукати себе.

Отже, актуалізується проблема надання молодій людині елементарних можливостей інтегруватися в різні соціуми, самовизначатися в житті, активно діяти, бути конкурентоспроможною на світовому ринку праці, саме завдяки розвитку в освітньому середовищі.

Безумовно, що освітнє середовище – це характеристика життя всередині освітнього закладу, система впливів і умов формування особистості, а також система можливостей для розвитку особистості, які містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні.

Водночас у сучасних швидкозмінних умовах освітнє середовище навчального закладу не є ізольованим від зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, які можуть мати як позитивний результат, так і містити загрози, небезпеки та ризики, які можуть сприяти деструктивним змінам у ньому. Для протидії таким змінам, необхідно, щоб освітнє середовище навчального закладу було захищеним, безпечним, в якому наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю здобувачів освіти, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника навчально-виховного процесу.

Актуалізуються аспекти важливості освітнього процесу для розвитку особистості та соціуму, адже в умовах швидкозмінного світу освіта реально стає продуктивною силою й гарантом національної безпеки держави, оскільки соціально-економічний розвиток суспільства все більше залежний від знань та освіченості кожного громадянина.

На думку С.Сисоевої, освіта перетворює і спрямовує життя суспільства, зберігаючи в ньому все те, що має цінність для людини; визначає стратегію і реалістичні умови розвитку суспільства, перетворюючи його із «із суспільства сьогодні сьогодні» на «суспільство майбутнього»; формує нове мислення, нове бачення сенсу життя [3].

Беручи до уваги те, що знання студенти отримують з навколишнього середовища, то сучасні освітні процеси не можуть відбуватися без включення в навчання широкого спектра інформаційних ресурсів, без розвитку вмінь працювати з інформаційними джерелами.

Таким чином, освітнє середовище вищого навчального закладу впливає на формування компетентностей студентів, оскільки надає необмежені можливості пошуку потрібної навчальної інформації для виконання самостійної роботи, підготовки до семінарів, доповідей, написання рефератів та інше, отже, формує вміння працювати, аналізувати та оцінювати інформацію.

Однак, це буде реалізовано повною мірою тільки в тому випадку, коли навчання буде орієнтуватися на інноваційну модель, найважливішими характеристиками якої є особистісно-орієнтована спрямованість, установка на розвиток творчих здібностей студентів. Одночасно з набутими фаховими знаннями випускник повинен дбати про власні внутрішні якості, такі як мораль та духовність, примножувати успадковані національні традиції, культуру.

Література:

1. Закон України «Про освіту»: За станом на 05.09. 2017 р. / Верховна Рада України. - офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2017. - 40 с. – (Сер. "Закони України").
2. Мелікова С. О. Інтерактивне навчання – інноваційна форма навчального процесу / С. О. Мелікова // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Випуск 206. – С. 89–93.
3. Сисоєва С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу : монографія / С. О. Сисоєва. – Хмельницький : ХГПА, 2008. – 324 czvernennya: 20.03.2019).
4. McClintock, R. (1971) Toward a place for study in a world of instruction. Teachers College Record, 72, P. 405-416.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu»: Za stanom na 05.09. 2017 r. / Verkhovna Rada Ukrainy. - ofits. vyd. – K.: Parlam. vyd-vo, 2017. - 40 s. – (Ser. "Zakony Ukrainy").
2. Melikova C. O. Interaktyvne navchannia – innovatsiina forma navchalnoho protsesu / S. O. Melikova // Visnyk Cherkaskoho universytetu. – Seriiia: Pedagogichni nauky. – 2011. – Vypusk 206. – S. 89–93.
3. Sysoieva S. O. Osvita i osobystist v umovakh postindustrialnoho svitu : monohrafiia / S. O. Sysoieva. – Khmelnytskyi : KhHPA, 2008. – 324 szvernennya: 20.03.2019).
4. McClintock, R. (1971) Toward a place for study in a world of instruction. Teachers College Record, 72, P. 405-416.

УДК 378.148(477):005.342

Аліна Олегівна Єфіменко,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Державний біотехнологічний університет, (ДБТУ),

ORCID ID: 0009-0000-0291-1797

Світлана Володимирівна Герасименко,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Державний

біотехнологічний університет (ДБТУ),

ORCID ID: 0009-0000-2024-5564

Аліна Олександрівна Засядьвовк,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

Державний біотехнологічний університет,

ORCID ID 0009-0006-8330-2830

Світлана Анатоліївна Золотарьова,